

8. KĀ SAPRAST, KAS RAKSTĪTS MANA MEŽA TAKSĀCIJĀ?

**MEŽA INVENTARIZĀCIJAS DATU UN
TAKSĀCIJAS APRAKSTA SKAIDROJUMS
AUDZES SASTĀVA FORMULA**

BONITĀTE

MEŽA TIPI

LIKVĪDĀ KRĀJA

CAURMĒRS

ŠĶĒRSLAUKUMS

AUGSTUMS

VECUMS

PARAMETRU NOTEIKŠANAS PAŅĒMIENI

Meža likuma¹ 29. pants nosaka, ka meža īpašnieks (tiesiskais valdītājs) savā īpašumā nodrošina pirmreizēju meža inventarizāciju un vismaz reizi 20 gados veic atkārtoti meža inventarizāciju. Datus iesniedz Valsts meža dienestam (VMD)².

Meža inventarizācijas saturu nosaka Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr. 384 *Meža inventarizācijas un meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi*³ tekstuālā daļā *Nogabalu raksturojošie rādītāji* un meža īpašuma *Meža zemju plāns*.

Tekstuālā adrešu daļā norādīta īpašumu uzraugošā virsmežniecība, mežniecība, īpašuma nosaukums (mājas vārds), kadastra numurs, zemes vienības numurs, deklarētā vai juridiskā adrese, inventarizācijas veicējs, gads un apsaimniekotāja kods (satur uzraugošās virsmežniecības kārtas numuru, informācijas veicēja selektīvo kodu un izgatavotās inventarizācijas lietas kārtas numuru). Apsaimniekotāja kods norādīts īpašniekam izsniegtā lietā un elektroniski mežniecībai.

Nogabalu raksturojošos rādītājos uzrāda:

- kvartālu (katrai zemes vienībai vai būtiski norobežotam zemes gabalam, atsevišķs kadastra numurs) un nogabalu numurus secībā. Saimnieciskās darbības rezultātā inventarizāciju starplaikos var izdalīt nogabalos atsevišķas daļas, atzīmējot to ar nogabala numuru un pievienojot atzīmi, piemēram 71 vai 72 utt.;
- katram nogabalam norāda platību hektāros (ha) (tekstuālā daļā ar precizitāti 0,01, elektroniski – 0,0001).

Meža zemes veidu nosaka MK noteikumu Nr. 384 2. pielikums *Meža zemes veidi meža apsaimniekošanā un to atbilstība zemes lietošanas veidam*.

Nogabaliem ar atzīmi “mežs” – mežaudze, iznīkusī audze un izcirtums tiek dots plašāks raksturojums:

1. **meža tipi** (ar apzīmējumiem) pa augšanas apstākļu grupām, (MK noteikumu Nr. 384 4. pielikuma II nodaļas *Meža tipi* 2. tabula):
 - 1.1. mežaudzes sausās minerālaugsnēs: sils (SI), mētrājs (Mr),

1 <https://likumi.lv/doc.php?id=2825>

2 www.vmd.gov.lv

3 <https://likumi.lv/ta/id/283091-meza-inventarizacijas-un-meza-valsts-registra-informacijas-aprites-noteikumi>

- lāns (Ln), damaksnis (Dm), vēris (Vr) un gārša (Gr);
- 1.2. mežaudzes slapjās minerālaugsnēs: grīnis (Gs), slapjais mētrājs (Mrs), slapjais damaksnis (Dms), slapjais vēris (Vrs) un slapjā gārša (Grs);
- 1.3. mežaudzes slapjās kūdras augsnēs: purvājs (Pv), niedrājs (Nd), dumbrājs (Db) un liekņa (Lk);
- 1.4. mežaudzes nosusinātās minerālaugsnēs: viršu ārenis (Av), mētru ārenis (Am), šaurlapju ārenis (As) un platlapju ārenis (Ap);
- 1.5. mežaudzes nosusinātās kūdras augsnēs: viršu kūdrenis (Kv), mētru kūdrenis (Km), šaurlapju kūdrenis (Ks) un platlapju kūdrenis (Kp).
2. Nogabala aprakstā norāda **mežaudzes sastāva** formulu, pielietojot koku sugu simbolus (galvenās sugas: priede – P, egle – E, bērzs – B, melnalksnis – M, apse – A, baltalksnis – Ba, blīgzna – Bl, osis – Os, ozols – Oz) un katram simbolam pievienojot skaitli no 1 līdz 10, kas nosaka attiecīgās sugas līdzdalību kopējā audzes šķērslaukumā (vai kopējā audzes krājā) procentos. Parasti sastāva formulā tiek aprakstīts audzes pirmais stāvs vienā rindā; ja koku augstuma starpība ir par 20% mazāka nekā pirmā stāva vidējais augstums, tiek izdalīts audzes otrais stāvs.
Aiz katras koku sugas simbola raksta koku sugas vidējo vecumu.
Papildus ar “+” atzīmē sugas ar krāju 2...5% no kopējās krājas, kā arī atsevišķas sugas ar 1% krāju.
3. **MDzg** – mežaudzes atjaunošanas gads – ir valdošās (lielākās pēc šķērslaukuma) sugas bioloģiskais vecums, kuru saglabā no pirmreizējās inventarizācijas.
4. **Izcelšanās** – audzes izcelsme mākslīga (M) vai dabīga (D).
5. Valdošai koku sugai norāda:
- 5.1. **bonitāte** – audzes ražības rādītājs, kuru nosaka valdošās koku sugas augstums un vecums. Bonitāti apzīmē ar cipariem I^A, I līdz V – no visaugstākās ražības līdz viszemākajai. MK noteikumu Nr.384 3. pielikumā norādītas visu valdošo koku sugu bonitātes;
- 5.2. **vidējais augstums**, m;
- 5.3. **vidējais caurmērs** 1,3 m augstumā no zemes virsmas, cm;
- 5.4. **vidējais vecums** – ar precizitāti 1 gads, pārējām sastāva sugām tāpat tiek norādīts vidējais vecums.
6. Mežaudzes **biezība** ir skaitliska vienība no 1...10 (parasti 3...10),

kas raksturo, cik racionāli izmantota meža audzēšanai paredzētā platība. To aprēķina konkrēto šķērslaukumu attiecinot pret normālo, t.i. dotajos augšanas apstākļos maksimāli iespējamo šķērslaukumu (MK noteikumu Nr. 384 3. pielikuma 2.4. tabula).

7. **Šķērslaukums** ir audzes koku šķērsgriezuma summa ($\text{m}^2 \text{ha}^{-1}$) un šo lielumu izmanto audzes krājas noteikšanai ar koku augstuma un veidskaitļa formulas palīdzību. Šķērslaukumus nosaka, veicot audzes visu koku dastošanu (caurmēra uzmērīšanu), vai arī audzē vienmērīgi izkliedētos punktus ar Biterliha lineālu uzskaitot visus spraugā ietilpstošos kokus. Šķērslaukumu nosaka audzēs ar valdošās sugas vidējo augstumu virs 12 m un caurmēru 10 cm.
8. Audzēs ar valdošās koku sugas vidējo augstumu mazāku par 12 m un caurmēru mazāku par 10 cm, norāda **koku skaitu uz viena hektāra**, ko nosaka regulāri izvietotos parauglaukumos. Koku skaitu var lietot audzes biežības noteikšanai, reducējot to starp normālo un uzskaitīto koku skaitu katrai koku sugai (MK noteikumu Nr. 384 3. pielikuma 3. tabula).
9. **Audzēs krāja** ($\text{m}^3 \text{ha}^{-1}$) ir konkrēta nogabala visu koku krāja uz 1 ha; to reizinot ar nogabala platību, iegūst krāju uz nogabala.
10. Nogabala apraksta daļā vēl tiek norādīti:
 - aizsargājamo dabas teritoriju nosaukumi;
 - mikroliegumi;
 - aizsargjoslas;
 - kultūras pieminekļi;
 - pēdējās cirtes gads (galvenā cirte, kopšanas cirte, jaunaudžu kopšana);
 - mākslīgās atjaunošanas gads, izpildītais, norādot sēklu vai stādu izcelsmes un meža reprodūktīvā materiāla ieguves avota numuru.

Meža inventarizācijas tekstuālo daļu pavada **Meža zemju plāns** ar ģeogrāfisko datu informāciju, kas VMD Meža valsts reģistrā savietoti digitālā datu bāzē. Meža zemju plānā vizuāli parādīti meža kvartāli, nogabali ar attiecīgu numerāciju un platību. Plānā iezīmēti visi infrastruktūras elementi meža platībās (grāvji, ceļi, dažādas trases).

Viss aprakstītais attiecas uz obligāto meža inventarizācijas datu kopu, kuru sagatavo meža inventarizācijas veicējs. To reģistrējot teritoriālajā mežniecībā, meža īpašnieks var saņemt savai lietošanai izdrukas veidā vai tiešsaistē, ar iespēju lejupielādēt, nogabalu raksturojošos rādītājus un meža zemes plānu digitālā formā. Informācija

Kā saprast, kas rakstīts mana meža taksācijā?

Meža valsts reģistrā katru gadu tiek aktualizēta un papildināta ar meža īpašnieka veiktajiem mežsaimnieciskajiem pasākumiem, ja ziņas par tiem ir iesniegtas *Meža likumā* noteiktajā kārtībā (29. pants).

Meža inventarizācijas veicēji, pēc īpašnieka lūguma, sagatavo **vienkāršotu Meža apsaimniekošanas plāna** tekstuālo daļu, kas papildināta ar visu koku sugu augstuma, caurmēra, šķērslaukuma un krājas skaitliskajām vērtībām. Atsevišķā vietnē pret katru nogabalu norādīti saimnieciskie ieteikumi – galvenā cirte, starpcirte, jaunaudžu kopšana. Katrai koku sugai parādīta izciršanas intensitāte kubikmetros (m³), kā likvidā krāja, t.i. 10 % no kopējās valdošās sugas krājas. Paredzot galveno cirti – kailcirti, parāda ieteicamo meža atjaunošanas koku sugu un paņēmieni.

Literatūra

1. *Meža likums*. Pieņemts: 05.10.2015. Stājas spēkā: 05.10.2015.
2. MK noteikumi Nr. 384 *Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi*. Pieņemts: 21.06.2016. Stājas spēkā: 29.06.2016.
3. Valsts meža dienests – www.vmd.gov.lv.